

OVERBLIK OVER LOVGIVNING INDEN FOR NATURFORVALTNING - OG SAMSPIL MELLE REGLER

STØTTET AF

Promilleafgiftsfonden for landbrug

Samspil mellem Naturbeskyttelseslovens § 3, 1 års reglen, permanent genopdyrkningsret, artsfredning, bilag IV arter, anmeldelse af driftsændringer i Natura 2000-områder, miljøfokusarealer og historisk gennemgang af regler for obligatorisk braklægning.

SAMMENDRAG

Artiklen behandler samspillet mellem forskellige regler herunder Naturbeskyttelseslovens § 3 om beskyttet natur, 1 års reglen, permanent genopdyrkningsret og de forskellige regler om beskyttelse af planter og dyr, samt relationen over til relevante tilskudsordninger. Alt sammen noget som kan have stor betydning for landmandens anvendelse af mere eller mindre ekstensivt anvendte arealer Sidst i artiklen er en historisk gennemgang af reglerne for den obligatoriske braklægningsordning frem til 2008.

Oversigt

I det følgende gennemgås reglerne inden for en række hovedområder i hver sit afsnit. Afsnittene kan læses særskilt eller i sammenhæng.

- [Sammendrag](#)
- [§ 3 beskyttede naturtyper](#)
- [Beskrivelse af naturtyperne](#)
- [1 års reglen og obligatorisk braklagte arealer under enkeltbetaling](#)
- [1 års reglen og MFO brak](#)
- [1 års reglen og 1-årige miljøstøtteordninger \(artikel 68 ordninger\)](#)

- [Arealer med MVJ-aftaler/Miljøordninger \(Miljøvenlige jordbrugsforanstaltninger\)](#)
- [Beskyttet natur, minivådområder og økologisk drift](#)
- [Undtagelser for 1 års reglen](#)
- [Beskyttet natur, mens aftalen gælder - aftaler er indgået før 1992](#)
- [Visse 20-årige MVJ aftaler](#)
- [Permanente græsarealer og udyrkede arealer og 1 års reglen](#)
- [Permanent genopdyrkningsret - hvad indebærer det?](#)
- [Anmeldelse - hvordan?](#)
- [Grundbetaling og permanent genopdyrkningsret](#)
- [Artsfredning](#)
- [Bilag IV arter – beskyttelse af yngle- og rasteområder](#)
- [Anmeldelsespligt i Natura 2000 områder](#)
- [Oplysning om dyrkningshistorie](#)
- [Historisk gennemgang af braklægningen](#)

§ 3 BESKYTTEDE NATURTYPER

Naturbeskyttelsesloven blev indført i 1992, men inden da var visse naturtyper også omfattet af en beskyttelse. En § 3 beskyttelse indebærer, at man må fortsætte den hidtidige drift, men ikke intensivere driften på arealet eller ændre på tilstanden uden forudgående dispensation fra kommunen. Herunder f.eks. intensivere brugen af gødning, opløjning eller sprøjtning af arealer, hvor det ikke har været den hidtidige praksis inden for de seneste år.

Herunder bliver de enkelte naturtyper gennemgået - hvad karakteriserer disse naturtyper og hvornår blev de omfattet af en beskyttelse og hvad er det fremtidige potentiale for at andre arealer bliver omfattet af en beskyttelse?

Målet med beskyttelsen er at bevare værdifulde naturtyper i landskabet til gavn for vilde dyr og planter samt bevarelse af ekstensive arealer. § 3-beskyttede arealer omfatter ferske enge, heder, moser og lignende, biologiske overdrev, strandenge, strandsumpe og søer. Hertil kommer vandløb.

Naturtyperne skal enten hver for sig eller som et sammenhængende areal udgøre mindst 2.500 m², for søer dog 100 m². Moser ved beskyttede søer og vandløb er dog beskyttede uanset størrelse.

På www.miljoportal.dk er det under "Arealinformation" muligt at se hvilke arealer, der er registreret som § 3 beskyttede. Denne registrering er dog kun vejledende, idet det altid vil bero på en konkret vurdering, hvorvidt arealet er omfattet af en beskyttelse. Vurderingen af, om et areal er omfattet af § 3 skal tage udgangspunkt i en samlet vurdering.

Et areal kan enten være blevet beskyttet, da reglen blev indført eller det kan senere have udviklet sig til at blive omfattet af en beskyttelse. Ligeledes kan arealer vokse ud af en § 3

beskyttelse.

Arealets status i forhold til disse bestemmelser vurderes ud fra den tilstand, som arealet har på det tidspunkt, hvor landmanden ønsker at foretage ændringer af arealets tilstand eller ønsker arealets tilstand oplyst efter oplysningsordningen. Det forudsætter, at der ikke er sket ulovlige ændringer, mens arealet har været beskyttet. Hvis det er tilfældet, skal arealets status på ændringstidspunktet fastlægges.

[Til top](#)

Historisk oversigt over indførelse af beskyttet natur

De første beskyttelsesbestemmelser blev indført i 1979 og den seneste ændring var i 2004.

Ferske enge

Indført den 1. juli 1992, men et areal kunne alene blive omfattet af beskyttelsen, hvis det var græsklædt denne dato. Et areal kan senere udvikle sig, så det bliver beskyttet som fersk eng.

Biologiske overdrev

Indført den 1. juli 1992 for historiske overdrev, fra den 1. oktober 2004 udvidet til biologiske overdrev.

Moser og lignende

Indført den 1. januar 1984 (5000m²), fra den 1. juli 1992 udvidet til "moser og lignende", hvorved eksempelvis et tørvelag ikke er et nødvendigt kriterium for at et areal kan være omfattet af denne beskyttelse. Fra 1992 er størrelseskriteriet nedsat til 2500 m², dog er alle moser og lignende, der ligger ved beskyttet sø eller vandløb, omfattet uanset størrelse.

Strandenge og strandsumpe

Indført den 1. januar 1984 (3 ha), fra den 1. juli 1992 2500 m².

Heder

Indført den 1. januar 1984 (5 ha), fra den 1. juli 1992 2500 m².

Naturlige søer

Indført den 1. januar 1979 (1000 m²), den 1. januar 1984 (500 m²) og den 1. juli 1992 (100 m²).

Vandløb

Udpegningen er fastlagt i en bekendtgørelse. Der er udpeget ca. 28.000 km vandløb. Vandløb omtales ikke yderligere i dette notat.

Læs mere i Bekendtgørelse af lov om naturbeskyttelse og Bekendtgørelse om beskyttede naturtyper, samt Vejledning om naturbeskyttelseslovens § 3 beskyttede naturtyper, Vejledning om Naturbeskyttelsesloven fra 1993 og Vejledning i registrering af beskyttede naturtyper

BESKRIVELSE AF NATURTYPERNE

Ferske enge

§ 3 beskyttede ferske enge er lysåbne fugtige enge. De er omlagt sjældnere end hvert 7. - 10. år. Karakteristiske engplanter er til stede, arealerne er dyrket ekstensivt, ligger på lavtliggende arealer og er ofte fugtige. Engene kan være mere eller mindre kulturpåvirkede, men vil typisk være meget artsrige med karakteristiske plantearter som f.eks. trævlekrone, engkabelleje, engblomme, vinget perikon, samt maj-gøgeurt og andre orkideer. Er græsning eller høslæt forholdsvis ekstensiv eller ophørt, kan engene være under tilgroning med højere planter som f.eks. lådden dueurt, stor nælde, tagrør, almindelig mjøddurt, kær-star, almindelig fredløs, angelik og kærtidse. Denne vegetation kan over nogle år udvikle sig til krat og sumpskog.

Ikke beskyttede arealer

Almindelige dyrkede marker og kulturgræsmarker, som omlægges hyppigere end en gang hvert 7.-10. år, eller hvor der flere gange inden for denne periode høstes mellemafgrøder, betragtes ikke som ferske enge i naturbeskyttelseslovens forstand. Visse græsarealer kan godt betegnes som kulturgræsmarker selvom de omlægges sjældnere end hvert 7. - 10. år.

Ved naturbeskyttelseslovens ikrafttræden pr. 1. juli 1992 er der i vejledningen anført, at det ved vurderingen af et areals status ved førstegangsregistreringen bør lægges til grund, at ferske enge og overdrev kun er beskyttet, hvis arealerne var græsklædte ved lovens ikrafttræden, uanset det pågældende areals dyrkningshistorie. Arealer der ikke var græsklædte i 1992 kan senere vokse sig ind under beskyttelsen. Med hensyn til de arealer, der var græsklædte ved lovens ikrafttræden, bør der ved vurderingen af, om arealet hidtil har været regelmæssigt omlagt, også indgå den anvendelse af arealet, der har været tale om inden lovens ikrafttræden.

Brakmarker, udyrkede marker, randzoner og permanente græsarealer, der har ligget hen i gennem flere år på lavbundsarealer som f.eks. i en ådal, har det største potentiale for at vokse ind i en § 3 beskyttelse.

Strandenge

Strandenge er enge langs kysten. De afgørende kriterier er plantevæksten, samt områdets landskabelige karakter og beliggenhed. Strandenge er relativt flade, lavtliggende og kystnære arealer med en naturlig vegetation bestående af græsser, halvgræsser og urter, som danner mere eller mindre sammenhængende grønsvær. Typiske plantearter er f.eks. strandasters, tagrør, kogleaks, engelskgræs, samt andre salttålende plantearter.

Relativt flade og evt. fugtige arealer langs kysten, som har ligget udyrket hen over en lang årrække, kan have potentiale for at vokse ind i en § 3 beskyttelse.

[Til top](#)

Overdrev

Ofte skrånende, på næringsfattig og sandet jord. Normalt skal arealer have været uden for omdrift i 30 - 50 år før de bliver omfattet af en § 3 beskyttelse. De tilbageværende overdrev er

typisk tørbunds-arealer, der aldrig eller kun meget sjældent har været pløjet op, og som helt overvejende har været udnyttet som græsningsarealer. Der lever mange forskellige plantearter på overdrevene - ofte mange sjældne arter. Blandt mere karakteristiske plantearter kan f.eks. nævnes mark-krageklo, gul evighedsblomst, mark-bynde, blåhat, prikbladet perikon, gul snorre, smalbladet høgeurt, fløjlsgæs, knoldranunkel og liden klokke. Det afgørende for, om der er tale om et overdrev er den botaniske sammensætning på arealet, hvor der skal have indfundet sig en sammenhængende overdrevsvegetation, før der er tale om et egentligt overdrev.

Udyrkede arealer, brakmarker og permanente græsarealer, der har ligget i en lang årrække (over 10 - 15 år) på næringsfattige, skrånende arealer, har med tiden potentiale til at vokse ind i en § 3 beskyttelse.

Moser og lignende

Meget sumpede udyrkede områder med høj grundvandsstand eller tørvedannelse. Ved vurdering af, om der er tale om moser, lægges der primært vægt på botaniske forhold, hvorimod hydrologiske og/eller geologiske kriterier normalt kun anvendes, hvis der er tegn på nylig opløjning, opfyldning eller anden intensiv jordbearbejdning, hvorved terrænforholdene er ændret, eller naturlig vegetation er fjernet. Arealer betegnes således som mose, når de naturligt forekommende moseplanter dominerer i forhold til plantearter fra andre naturtyper. Moser karakteriseres ofte ved en ujævn overflade med tuer og lavninger.

Hvis udyrkede arealer og brakmarkerne har opfyldt kriterierne for plantedækkebestemmelserne i henhold til reglerne i Enkeltbetalingsordningen, vil der sjældent være arealer, der er ved at vokse ind i en § 3 beskyttelse som moser og lignende, men der kan være en glidende overgang til ferske enge eller strandenge.

Heder

Udyrket areal på mager jordbund, oftest bevokset med lyng og forskellige andre mindre buske. Plantesammensætningen spiller en central rolle. Hedens planter er lavtvoksende med forekomst af dværgbuske. På mange hedearealer udgør buske og træer som eg, birk, bævreasp, gyvel, ene og selvsåede nåletræer et væsentligt element i vegetationen. Eksempler på dværgbuske, som især forekommer på danske hedearealer er: Hedelyng, revling, klokkelyng, tyttebær, blåbær, mosebølle, hedemelbærris og krybepil. På græsheder udgør græsser og halvgræsser det dominerende element i plantevæksten, blandet med dværgbuske. Især kan følgende græsarter udgøre det dominerende element på græsheder: Bølget bunke, fåresvingel, tandbælg, blåtop, sandskæg og katteskæg.

Brakmarker, der har ligget i en lang årrække (over 10 - 15 år) på næringsfattige, tidligere hedearealer eller i nær tilknytning til eksisterende hede, kan have potentiale til at vokse ind i en § 3 beskyttelse som hede, men der kan være en glidende overgang til overdrev, fersk eng eller strandeng.

Søer

Søer omfattet af § 3 omfatter både »naturlige søer«, dvs. søer, der traditionelt indgår i landskabet, samt søer og vandhuller, som helt eller delvist er opstået ved eller er påvirket af menneskelig indsats for en kortere eller længere årrække siden.

Det kan f.eks. være gadekær, møllesøer og ældre opstemningsanlæg samt færdigt udgravede grus-, ler-, tørve- og mergelgrave, nygravede vandhuller, vildtdamme m.v. Det kan også være regnvandsbassiner, hvis deres tilstedeværelse ikke udelukkende skyldes spildevand.

Temporære søer, der kun er vandfyldte en del af året, typisk fra vinterperioden til hen i sommermånederne maj/juni, hvor de tørrer ud, er omfattet af § 3 beskyttelse under forudsætning af, at de ikke har været i omdrift, og at de ikke udgør en integreret del af et § 3 område, der opfylder størrelseskriteriet (over 100 m²).

På meget fugtige brakmarker, hvor dræn ikke er vedligeholdt, kan der udvikle sig temporære eller permanente søer. Sådanne søer kan være omfattet af en § 3 beskyttelse. [Se to afgørelser](#) med forskellige udfald om 1 års reglen for opståede søer.

[Til top](#)

1 års reglen

I indtil 1 år efter ophør af en aftale med en offentlig myndighed, kan arealer tages i omdrift igen, uanset at arealet i mellemtiden har fået karakter af et § 3 beskyttet areal. Denne 1 års regel gælder for obligatorisk braklagte arealer såvel som arealer, hvorpå der er indgået en MVJ-/miljøaftaler eller en plejeaftale med en myndighed.

Ifølge § 2, stk. 1 i [bekendtgørelse om beskyttede naturtyper, nr. 973 af 27. juni 2018](#) gælder der en regel om, at naturtyper, der er dannet, fordi der efter aftale med en offentlig myndighed i en nærmere angiven periode er gennemført en særlig driftsform, herunder braklægning og/eller pleje af dette, er undtaget fra bestemmelserne i naturbeskyttelseslovens § 3, stk. 1-3, medmindre andet er bestemt i aftalen. Undtagelsen gælder i indtil 1 år efter aftaleperiodens udløb.

Begrundelsen for bestemmelsen er, at kun de områder, der er omfattet af lovens § 3 ved indgåelse af aftaler, også fortsat vil være det ved aftalens ophør. Arealer der opfylder reglerne for beskyttet natur allerede forud for at der blev indgået en aftale, er således ikke omfattet af undtagelsesordningen og kan ikke opdyrkes indenfor et år efter aftalens ophør.

1 års reglen angår også overgangen til en mere ekstensiv drift på et areal, der allerede er omfattet af en § 3 beskyttelse, se [bekendtgørelsens § 2, stk. 3](#), f.eks. ingen gødning kontra tilførsel af gødning på et areal.

1 ÅRS REGLEN OG OBLIGATORISK BRAKLAGTE AREALER

UNDER ENKELTBETALING

Obligatorisk braklagte arealer (som var braklagt indtil den 15. januar 2008), var omfattet af 1 års reglen frem til 15. januar 2009. 1 års reglen gælder dog ikke for f.eks. udyrkede arealer. Da udtagningsforpligtelsen blev suspenderet i 2008, betyder det, at uanset om arealet efterfølgende var tilmeldt som brak, udyrket eller græs i 2008 og frem, var 1 års reglen kun gældende frem til 15. januar 2009. Dvs. at frem til 1 år efter braklægningsperiodens ophør (15. januar 2009), var der mulighed for at inddrage arealerne i dyrkningen igen, uanset at arealerne i mellemtiden som følge af braklægningen, opnåede en tilstand, hvor arealerne ville være omfattet af § 3 i Naturbeskyttelsesloven. Der er visse undtagelser herfor, se følgende afsnit.

1 ÅRS REGLEN OG MFO BRAK

[1 års reglen gælder ved MFO-brak.](#)

20-årige tilsagn, MFO brak og 1 års reglen

Særligt omkring 20-årige tilsagn samt arealer, hvor der siden 1. september 2004 eller tidligere har været indgået miljøtilsagn i en uafbrudt periode.

Vær opmærksom på, at miljøtilsagn indgået før 2005 kan anmeldes som MFO brak arealer, da det er arealets status før indgåelse i tilsagnet der er afgørende for om arealet betragtes som et omdriftsareal eller ej. Det betyder, at en række af de 20-årige tilsagn og andre tilsagn kan anmeldes som MFO brak uanset, at arealerne var vedvarende græs før tilsagnet blev indgået.

20-årige tilsagn er omfattet af 1 års reglen, hvis ikke tilsagnet er omfattet af en klausul om at arealet efter endt ophør overgår til at være omfattet af en § 3 beskyttelse.

For de 20-årige tilsagn er det derfor vigtigt at nærlæse tilsagnet for at afgøre, om arealet efter ophør kan genopdyrkes, eller om arealet er omfattet af en § 3 beskyttelse.

Læs mere om forhold omkring ophør af 20-årige tilsagn her [\(link til den nye artikel\)](#)

[Til top](#)

1 ÅRS REGLEN OG 1-ÅRIGE MILJØSTØTTEORDNINGER (ARTIKEL 68 ORDNINGER)

SEGES rettede henvendelse til daværende Naturerhvervsstyrelse og Naturstyrelsen med henblik på, at få afklaret om arealer, hvor der er søgt om støtte fra de nu udløbne 1 årige miljøstøtteordninger under artikel 68 (forordning 73/2009) er omfattet af 1 års reglen. Styrelserne har dog vurderet at 1 års reglen ikke gælder for arealer med disse støtteordninger.

Disse arealer kan fortsat anmeldes til permanent genopdykningsret, hvis de i mellemtiden ikke er blevet omfattet af en § 3 beskyttelse.

AREALER MED MVJ-AFTALER/MILJØORDNINGER (MILJØVENLIGE JORDBRUGSFORANSTALTNINGER)

Arealer, hvor der er indgået en MVJ aftale eller en miljøordning med forpligtigelser til pleje af græs- og naturarealer, har således en frist på ét år for at ændre arealets tilstand efter ophør af aftalen, inden arealet eventuelt vil blive omfattet af en § 3 beskyttelse, medmindre arealet var omfattet af § 3 ved indgåelse af aftalen. Arealernes status i forhold til § 3 ved indgåelse af aftalen skal fremgå af aftalen.

Hvis arealet har potentiale for at vokse ind i en § 3 beskyttelse, og denne beskyttelse ikke ønskes på arealet, skal man inden for 1 år efter aftalens ophør (ophører pr. 31.08.) dvs. inden 1. september året efter aftalens udløb, tage stilling til, om arealet enten skal tages i omdrift igen, tilmeldes til permanent genopdykningsret eller indgå i en ny miljøaftale.

Hvis arealet opløjes og herefter lægges ud i græs igen og det nye græs herefter ikke omlægges hyppigere end hvert 7.-10. år kan arealet udvikle sig til beskyttet eng, hvis arealet opfylder kriterierne herfor.eng.

20-årige aftaler om udtagning under MVJ-ordning kan i visse tilfælde være undtaget fra 1 års reglen. Beskrives senere, se afsnit om ["Visse 20-årige MVJ aftaler"](#)

BESKYTTET NATUR, MINIVÅDOMRÅDER OG ØKOLOGISK DRIFT

Minivådområder er nu også blevet omfattet af en undtagelsesregel i forhold til reglerne i § 3 i naturbeskyttelsesloven om beskyttet natur. Undtagelsen gælder ikke i et år men indtil minivådområdet er retableret med henblik på anvendelse til andet formål end minivådområde.

Økologisk drift er omfattet af en undtagelse i forhold til bestemmelserne, således at tidligere udnyttelse af arealet kan genoptages senest et år efter aftaleperiodens udløb.

Disse bestemmelser trådte i kraft 1. juli 2018 og er nærmere omtalt her

[Til top](#)

UNDTAGELSER FOR 1 ÅRS REGLEN

Hvis et areal ønskes friholdt fra at blive omfattet af en § 3 beskyttelse, kan landmanden inden for et 1 år efter ophør af en aftale med en offentlig myndighed genopdyrke arealet, anmelde arealet til permanent genopdykningsret eller fortsætte i et miljøtilsagn uden mellemliggende pause mellem tilsagnene. Det gælder uanset hvordan arealets fysiske tilstand ændrer sig i perioden. Opmærksomheden henledes dog på undtagelser, hvis der indfinder sig fredede planter eller dyr på arealet, samt arealer i Natura 2000-områder, [hvor der er anmeldelsespligt for visse aktiviteter](#).

BESKYTTET NATUR, MENS AFTALEN GÆLDER - AFTALER ER INDGÅET FØR 1992

Naturklagenævnet har truffet [afgørelse](#) om, at i tilfælde af fortløbende MFO-aftaler (miljøaftaler der kunne søges før MVJ), hvor de første aftaler er indgået før ændringerne i Naturbeskyttelsesloven i 1992, gælder 1 års reglen ikke. Det er nemlig ikke direkte den aftalte driftsform, der afstedkommer beskyttelsen, men kun den indirekte virkning af at aftalen der var gældende. Afgørelsen er stadfæstet ved Byretten i Hjørring. Begrundelsen var, at uanset aftalen, ville arealet ved Naturbeskyttelseslovens ikrafttræden, være blevet omfattet af en beskyttelse.

Der kan ligeledes henvises til Højesterets dom i sagen om [Værnengene](#).

VISSE 20-ÅRIGE MVJ AFTALER

Hvor der er indgået aftale om etablering af vådområder gælder 1-års reglen ikke. Ved ophør af den 20-årige aftale, vil arealet derfor være omfattet af en § 3 beskyttelse. Aftaler om 20-årig udtagning af agerjord fra 1999 og frem til 2002 kan ligeledes være omfattet af en § 3 beskyttelse efter aftalens ophør. Det afhæng af amtsrådets egne bestemmelser. Fra 2003 blev alle 20-årige udtagningsaftaler undtaget fra 1 års reglen. Læs mere om forhold omkring ophør af 20-årige tilsagn her ([link til den nye artikel](#))

PERMANENTE GRÆSAREALER OG UDYRKEDE AREALER OG 1 ÅRS REGLER

Permanente græsarealer og udyrkede arealer kan også vokse ind i en § 3 beskyttelse. For disse arealer gælder 1 års reglen ikke.

PERMANENT GENOPDYRKNINGSRET - HVAD INDEBÆRER DET?

Den 15 års genopdyrkningsret er med en lovændring d. 9 maj 2017 nu gjort permanent. [Se denne artikel for yderligere information](#).

Hvis man gerne vil opretholde muligheden for at inddrage arealer i dyrkning igen, kan man i stedet for opdyrkning anmelde arealet efter permanent genopdyrkningsret. Det betyder, at hvis anmeldelsen godkendes, kan arealet genopdyrkes, uanset om arealet i mellemtiden er kommet til at opfylde kriterierne for beskyttelse efter § 3 i Naturbeskyttelsesloven. Kravet ved anmeldelse er dog, at arealet ikke allerede er beskyttet efter § 3.

Anmeldelse - hvordan?

Der skal indgives en anmeldelse til kommunen på et særligt skema. Skemaet fås ved henvendelse til kommunen, Landbrugsstyrelsen eller [her](http://lbst.dk/landbrug/natur-og-miljoe/genopdyrkningsret/) <http://lbst.dk/landbrug/natur-og-miljoe/genopdyrkningsret/>. 1 års reglen gælder også her, således at et areal ikke har status som

beskyttet, hvis anmeldelsen er kommen i hænde inden 1 års fristen udløbe.

For yderligere information se [bekendtgørelse om jordressourcens anvendelse til dyrkning og natur, § 10](#) og "[Vejledning om reglerne om jordressourcernes anvendelse til dyrkning og natur](#)"

De arealer, som man anmelder, skal indtegnes på et markkort og arealets nuværende funktion skal angives, se i øvrigt senere afsnit om oplysninger om dyrkningshistorie.

Vær opmærksom på, at hvis man efterfølgende ønsker at tage arealerne i omdrift igen, har man oplysningspligt til kommunen. Det betyder, at man skal give kommunen besked om, at man ønsker at tage arealerne i omdrift igen. Der er ingen tidsfrist forud for opdyrkningen, det skal blot gøres af hensyn til kommunens registreringer på arealet.

GRUNDBETALING OG PERMANENT GENOPDYRKNINGSRET

Der kan fortsat søges støtte efter grundbetalingsordningen til et areal, der er anmeldt efter "Lov om drift af landbrugsjord", med permanent genopdyrkningsret, hvis arealet opretholdes som landbrugsareal.

Permanent [genopdyrkningsret og permanent græs](#)

En anmeldelse om permanent genopdyrkningsret hindrer ikke, at arealer, der ligger i græs i 5 år eller mere, vil blive permanent græs.

[Til top](#)

ARTSFREDNING

Dyr og planter, der er truet af udryddelse, er fredede. Det betyder, at dyrene ikke må samles ind eller slås ihjel, og at planterne ikke må fjernes fra det sted, de vokser op eller ødelægges.

Alle vilde pattedyr og fugle er fredede, med mindre der er givet tilladelse til at jage dem i jagtloven.

Fredede dyr og planter er beskyttet via [artsfredningsbekendtgørelsen](#) og [naturbeskyttelseslovens § 29 a](#), se senere, der bl.a. indeholder den danske implementering af [habitatdirektivets artikel 12 og 13](#) og dermed [habitatdirektivets bilag II og IV](#). [Naturstyrelsen er myndighed og fastsætter bl.a. jagttiderne og afgør, hvilke arter, der må jages. Dem, der ikke er jagttid for, er dermed fredede. De fleste fuglearter er fredede, bl.a. alle rovfugle og småfugle, samt de fleste vadefugle.](#)

[Desuden er alle krybdyr og padder, samt 10 arter af insekter beskyttet. Det gælder også nogle truede plantearter, bl.a. alle orkideerne. Se oversigten over fredede dyr og planter her](#)

Bekendtgørelsen blev ændret juli 2007, og indeholder herefter også bestemmelser om forbud

mod forsætligt handlinger. Det betyder, at hvis der har indfundet sig fredede arter på f.eks. flerårige brakmarker, må arterne omfattes af artsfredningen og ikke slås ihjel eller indsamles. Dette gælder også i forbindelse med normal jordbrugsmæssig udnyttelse, hvor der er forbud mod forsætligt handlinger. [Se nærmere beskrivelse af reglerne](#)

I forhold til samspillet mellem permanent genopdyrkningsret og artsfredningsbekendtgørelsen, kan der ske det, at der på et areal anmeldt med permanent genopdyrkningsret forekommer fredede arter. En genopdyrkning af et areal hvorpå der forekommer fredede arter, vil på trods af genopdyrkningsretten, kun kunne ske under hensyntagen til de fredede arter, idet disse arter ikke forsætligt må beskadiges eller fjernes fra deres levested. Beskyttelsen af fredede arter gælder også på arealer, der er omfattet af 1-årsreglen, idet 1-årsreglen kun undtager arealerne fra § 3 beskyttelse og ikke fra anden regulering.

Naturstyrelsen, der er myndighed i forhold til artsfredningsbekendtgørelsen, har oplyst, "at etablering af orkidéer kræver meget særlige levevilkår, hvorfor det ikke vil være almindeligt at disse etableres på et areal med permanent genopdyrkningsret. Man kan forvente, at etablering af fredede arter i de fleste tilfælde vil ske på mindre afgrænsede områder af et anmeldt areal, og ofte i udkanten af arealet ifald dette støder op til andre områder, hvorpå der allerede forekommer fredede plantearter. Jordbrugere vil derfor i de fleste tilfælde kunne opdyrke sit anmeldte areal igen under hensyntagen til det område, hvorpå de fredede arter har indfundet sig".

Det er muligt at få permanent genopdyrkningsret trods forekomst af artsfredede dyr eller planter, men ved genopdyrkning skal disse respekteres. Dvs. at på de dele af arealet, hvor evt. fredede arter forekommer, må der ikke opdyrkes, mens en opdyrkning vil være tilladt på den resterende del af arealet. En evt. dispensation om at fjerne fredede arter skal søges hos Naturstyrelsen.

[Til top](#)

BILAG IV ARTER – BESKYTTELSE AF YNGLE- OG RASTEOMRÅDER

Gennem EU's Habitatdirektiv er der indført en beskyttelse af særlige dyrearter i hele Danmark. Hvilke dyr, der er tale om, fremgår af habitatdirektivets bilag IV. I daglig tale kaldes arterne derfor for bilag IV-arter. Bilag IV-arterne er beskyttet mod indsamling, ligesom det ikke er tilladt at slå arterne ihjel. Arternes yngle- og rasteområder er også beskyttet mod ødelæggelse og beskadigelse.

Der er 39 danske dyrearter der er beskyttet på habitatdirektivets bilag IV.

Hvis der har indfundet sig bilag IV arter på arealer, som ellers måtte opdyrkes, gælder særlige regler. Her skal man være opmærksom på, at en genopdyrkning af et areal hvorpå der forekommer bilag IV arter, på trods af genopdyrkningsretten, kun kan ske under hensyntagen til

bilag IV arterne.

Efter bl.a. naturbeskyttelseslovens § 29 a må yngle- eller rasteområder for de arter, der er nævnt i [bilag 3](#) til loven, ikke beskadiges eller ødelægges.

En skade på et yngle- eller rasteområde, f.eks. ved opdyrkning af et ekstensivt landbrugsareal med bilag IV-arter, kan potentielt afværges ved enten at fremme kvaliteten af andre levesteder i nærheden ved at lave "afværgeforanstaltninger" eller erstatte det med et nyt og bedre levested – f.eks. etablering af et nyt vandhul. Det vigtige er, at den lokale bestand af bilag IV-arten ikke tager skade. Dvs. at beskyttelsen af bilag IV arter efter bl.a. naturbeskyttelsesloven i modsætning til artsfredningen, ikke kun er en individ beskyttelse, men også en beskyttelse af bilag IV arternes yngle- og rasteområderne. Til gengæld kan arealet genopdyrkes, hvis der etableres andre egnede levesteder i området, hvor arten i stede kan indvandre.

Eksempler på bilag IV-arter, som lever på ekstensive landbrugsarealer er: Alle arter af flagemus, odder, markfirben og stor vandsalamander, løvfrø, spidssnudet frø, strandtudse, birkemus og hasselmus.

Læs mere om bilag IV arter [her](#) og om de nærmere regler for beskyttelse af dyr og planter [her](#).

ANMELDESESPLOIGT I NATURA 2000 OMRÅDER

Vær opmærksom på, at myndighedsbehandling af anmeldelsespligtige aktiviteter i Natura 2000-områder går forud for anmeldelse til kommunen om permanent genopdyrkningsret, således at genopdyrkningsretten ikke gælder, hvis kommunen ikke kan godkende driftsændringen efter Natura 2000- reglerne - [læs mere om Anmeldelsesordningen](#).

Anmeldeordningen omfatter bl.a. opdyrkning af vedvarende græs i fuglebeskyttelsesområder. Vedvarende græs defineres i denne sammenhæng som græs i en samlet periode på mindst 5½ år. En obligatorisk braklægningsperiode indgår ikke i opfyldelsen af kriteriet for vedvarende græs. Det vides på nuværende tidspunkt ikke, om miljøfokusarealer heller ikke indgår i kriteriet for vedvarende græs.

OPLYSNING OM DYRKNINGSHISTORIE

Kommunerne vil ofte bede om oplysninger, der kan dokumentere arealernes driftshistorie, f.eks. indgåelse af eventuelle aftaler med en offentlig myndighed i en nærmere angiven periode, hvor der er gennemført en særlig driftsform på et areal, herunder braklægning og/eller pleje af dette og andet der ellers måtte findes af oplysninger.

Kommunen skal i løbet af 4-ugers fristen efter anmeldelsen om genopdyrkningsret meddele lodsejeren, at arealet allerede er beskyttet, hvis dette er tilfældet. Kommunen skal kunne begrunde, dels at arealet opfylder kriterierne for at være beskyttet, dels at arealet derfor ikke kan være omfattet af 1-årsreglen.

Kommunen har opfyldt 4 ugers fristen, hvis kommunen meddeler sin oplysning i form af en

partshøring, således at landmanden får en mulighed for at indsende sine bemærkninger inden kommunen fastlægger sin endelige vurdering. Kommunens meddelelse kan påklages til Miljø- og Fødevarerklagenævnet af ejeren.

Landmanden er ikke forpligtet til at opbevare markplaner mv. i mere end 5 år, hvorfor en landmand ikke nødvendigvis kan dokumentere hidtidig drift. Arealet kan ligeledes have været handlet eller skiftet bruger ved forpagtning.

Problemstillingen ved fastlæggelse af et areals dyrkningshistorie blev behandlet i Skov- og Naturstyrelsens [notat af 5. marts 1997](#), som blev fremlagt i folketingsudvalget og som blev tiltrådt af et flertal i udvalget.

Det fremgår heraf at de to amter, som redegørelsen vedrørte, har påpeget, at man ikke har oplysninger om de enkelte arealers driftshistorie, herunder omlægningstidspunkt, og at man derfor har svært ved at føre bevis for, at de aktuelle opløjninger sker i strid med den hidtidige drift af arealerne. Hertil anføres, at Skov- og Naturstyrelsen er klar over, at landmændenes oplysninger til forvaltningen som udgangspunkt lægges til grund ved registreringen og behandlingen af konkrete dispensations- og tilsynssager, med mindre at oplysningerne er åbenbart urigtige.

Dette princip er også lagt til grund af Naturklagenævnet, jf. [NKO 150](#). Konstatation af åbenbart urigtige oplysninger vil normalt i sådanne sager ske på grundlag af luftfotos. Det bør imidlertid bemærkes, at luftfotos, i hvert fald tidligere, ofte blev taget i det tidlige forår, hvor dyrkningstiltag måske endnu ikke er foretaget.

Naturklagenævnet anfører videre, at omstændigheder i forbindelse et indgreb tillægges betydning, bl.a. således at Naturklagenævnet vil fravige sit almindelige princip om, at væsentlig tvivl om arealets tilstand må komme ejeren til gode, såfremt det må lægges til grund, at ejeren var i ond tro, da indgrebet skete.

Man kan måske finde de relevante fotos for perioden på [Flyfotoarkiv](#) for dele af Danmark.

Der henvises til [afgørelse](#), hvor dyrkningshistorie og tolkning af flyfotos, hvor kommunens afgørelse om fersk eng blev ophævet.

[Se også Luftfototolkning af ferske enge og kulturgræsmarker.](#)

HISTORISK GENNEMGANG AF BRAKLÆGNINGEN

Hvornår blev arealer braklagt? Betydning i forhold til § 3

For at opnå hektarstøtte, herunder braklægning, skulle der på arealet have været sået og høstet en anden afgrøde end græs i mindst 1 år i perioden 1987 til 1991. Arealet skulle endvidere have været høstet med en afgrøde i 1992 og det skulle være i omdrift. Græsmarker i omdriften, som havde været høstet eller afgræsset i 1992, kunne braklægges. Arealer, som havde været braklagt under EF's 5-årige eller 1-årige braklægningsordninger kunne også braklægges.

Hovedreglen er derfor, at brakarealer fra 1993 ikke kunne være blevet omfattet af beskyttelsen som ferske enge eller overdrev den 1. juli 1992, da reglerne for beskyttelse af disse naturtyper blev indført. For allerede braklagte arealer ville disse ikke være omfattet af en § 3 beskyttelse på tidspunktet, hvor braklægningsperioden begyndte for disse arealer, idet dette tidspunkt har været før 1. juli 1992. Fra 1994 kunne brakarealer være flerårige. Kravene til dyrkning af en anden afgrøde end græs i perioden 1987 til 1991 var gældende under hele hektarstøtteperioden indtil 2005, hvor enkeltbetalingsordningen blev indført. Kravene her var, at udtagne arealer fysisk skulle have karakter som almindelig dyrkbar landbrugsjord. Arealerne måtte f.eks. ikke permanent eller i en stor del af året stå under vand, så normalt plantedække ikke kunne opretholdes. Arealer med bl.a. permanent græs den 21. april 2003 kunne ikke braklægges. Braklagte arealer under hektarstøtteordningen kunne derimod fortsat braklægges under enkeltbetalingsordningen, såfremt reglerne i øvrigt var opfyldt, hvorfor et areal kan være braklagt uafbrudt fra 1993 (eller før) til 2007. 1 års reglen gælder fortsat, hvis der maksimalt er 1 år mellem 2 MVJ-aftaleperioder.

[Til top](#)
